

روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی ایران

شامل، کلیه فواین مصوبه و مقررات - گزارش کمیسیونها - صورت مشروح مذاکرات مجلسین - اخبار مجلس انتصابات - آکهای رسمی و قانونی

شماره ۱۷۹۷

شنبه ۲ اردیبهشت ماه ۱۳۳۰

سال هفتم

شماره مسلسل ۱۳۵

دوره شانزدهم مجلس شورای ملی

مذاکرات مجلس شورای ملی

جلسه ۱۳۵

صورت مشروح مذاکرات مجلس روز یکشنبه بیست و پنجم فروردین ماه ۱۳۳۰

فهرست مطالب:

- ۱- تصویب صورت مجلس
- ۲- مذاکره در ورود دستور و بیانات قبل از دستور - آقایان: آشتیانی زاده - حاذقی - دکتر کاسمی - تیمور تاش - فرامرزی - معطل
- ۳- بیانات آقایان: مکی و آشتیانی زاده بعنوان ماده ۹۰ آیین نامه
- ۴- بقیه مذاکره در برنامه دولت آقای علاء نغست وزیر
- ۵- تعیین موقع و دستور جلسه بعد - ختم جلسه

مجلس ساعت ده و بیست دقیقه صبح بریاست آقای رضا حکمت تشکیل گردید

(۱- تصویب صورت مجلس)

رئیس - صورت اسامی غائبین جلسه قبل قرائت می شود.

(شرح زیر قرائت شد)

غائبین با اجازه - آقایان: یالزی - دکتر علوی - اورنگ - محمد علی مسعودی - مسکر - صاحبجمع - ظفری - اسکندری - ناصر صدری - وهاب زاده

غائبین بی اجازه - آقایان: حسین خاکباز - محمود مسعودی - دکتر مصباح زاده - قبادیان - منصف - قهرمان - خسرو قشقانی - ابریشم کار - کنجی - ملک مدنی - دکتر مظفری - گرگانی - ناظر زاده - تولیت - صفائی - دکتر سید امامی - شهاب خسروانی - حمیدیه - قرشی - عماد تربتی - مهسن طاهری - سالار بهزادی - رضوی - دکتر طاهری - پیراسته - هراتی - امیر افشاری - رستم

کیو - طباطبائی - معین زاده

دیر آمدگان با اجازه - آقایان: نثار اسلامی - فلامرضا فولادوند - یکساعت - آقایان فرامرزی و مکرم - ۳۰ دقیقه - آقای امیر قاسم فولادوند یکساعت - دیر آمدگان بی اجازه - آقایان: حسن اکبر برومند - سلطانی ۴۰ دقیقه - رئیس - آقای حاذقی نسبت بصورت جلسه قبل نظری دارید بفرمائید

حاذقی - راجع بصحیح نوشتن بیانات آقایان نمایندگان در روزنامه رسمی مکرر صحبت شده ولی کمتر توجه شده اشتباهاتی که در بیانات من هست در جلسه گذشته زیاد است ولی یکی که خیلی معنی را عوض کرده در صفحه ۵ راجع به بیانات من نوشته شده است که گفتیم دولت راجع به نطق مردود معرفی کردند آقای آشتیانی زاده اینجا نوشته اند بملت مردود معرفی کردند و این معنارا

بکلی هوش کرده - رئیس - به تند نویسی بدهید اصلاح کنند آقای فقیه زاده

فقیه زاده - بنده جلسه قبل عرض کردم وقتیکه چند روز قبل رفته بودم قزوین بعوزمانتغایبام اهالی قزوین تقاضا داشتند که چون سال قبل سمیاشی مالاریا شده است و نتیجه مطلوبه حاصل شده است امسال هم تجدید بکنند مخصوصاً در شهر و شهرها هم ضمیمه بکنند و من تقاضای اهالی را به آقای کفیل وزارت بهداری ابلاغ کردم ایشان به بنده نوشتند که اعتبار نداریم باینجهت از آقای رئیس - الوزرا تقاضا کردم که اعتبار لازم بوزارت بهداری بدهند و اینجا قضیه را بمکس نوشته اند نوشته اند که اهالی نوشته اند استدعا میکنم اصلاح بفرمائید - رئیس - بسیار خوب اصلاح میشود دیگر نظری نیست (گفته شد خیر) صورت مجلس تصویب شد

(۲- مذاکره در ورود دستور و بیانات قبل از دستور آقایان: آشتیانی زاده - حاذقی - دکتر کاسمی - تیمور تاش - فرامرزی - معطل)

رئیس - سه نفر از آقایان تقاضای نطق قبل از دستور کرده اند (نمایندگان - دستور دستور) آقای آشتیانی زاده آقای حاذقی آقای کفیل

آشتیانی زاده - آقای رئیس بنده در شب تمام شب را اینجا بودم و نتوانیدم برای اینکه امروز صحبت کنم

شوشتری - اجازه بفرمائید حرف بزنم - رئیس - مخالف با نطق قبل از دستورید ؟

فرامرزی - بنده موافق با نطق قبل از دستورم

رئیس - آقای فقیه زاده - فقیه زاده - پریروز آقای فرامرزی اعتراض کردند بتعلق قبل از دستور حضرتعالی فرمودید فقط چون شروع کردیم اجازه میدهیم جلسه بعدا به بحث در برنامه می پردازیم

فرامرزی - نطق قبل از دستور در نظامنامه

این مذاکرات مشروح صدوسی و پنجمین جلسه از دوره شانزدهم قانونگذاری

اداره تند نویسی و تحریر صورت مجلس

حکمران است که در حقیقت برای ایران و ایرانی موهن است
 ملاحظه فرمایند فساد اخلاق تاج و حد در این اماکن شیوع دارد
 که خوابیدن کنار دیوار در اطراف ایستگاههای سرفلی دارد -
 این اوضاع که در پای تخت دولت شاهنشاهی باین
 شکل باشد وای بحال زندانهای شهرستانها -
 جناب آقای علامه نخست وزیر خودشان را با برقراری
 حکومت نظامی در تهران و تعطیل قوانین و در سایه
 قدرت نظامی و زور سر نیزه آغاز نمودند - البته
 دولتهائی که متکی بر مردم نباشند و آزادانه از طرف
 نمایندگان ملت برگزیده نشوند در این قرن اتم در این
 دنیائی که عقبماندهترین اقوام عالم دارند زنجیرهای
 استبداد و استعمار را پاره میکنند بخواهند مجری نیات
 و اوامر حکومتهای انفرادی باشند چارهائی ندارند جز
 اینکه بزور سر نیزه و سیاه چالهای شهربانی و محاکم
 فرمایشی و دستوری نظامی توسل بجویند
 اینگونه دولتها و شرکت نفت همانطور که در
 چند روز آخر سال گذشته و اوایل سال نودیدیم سوسی می
 کنند با کسر کردن حقوق کارگران و ایجاد وحشت
 در بین مردم و انتشار دادن اخبار ساختگی و دروغی قتل
 ترور و ایجاد کم یولی تصنیف و عدم پرداخت حقوق
 مستخدمین و تعطیل تنگراهخانهها و بستن کیشته های
 بانک بروی مردم بمقتل و نظر خودشان زمینه را برای
 برقراری حکومت نظامی آماده نمایند چندین ساعت
 بعد از آنکه رادیوی لندن مژده بر قراری حکومت
 نظامی و تعیین فرماندار نظامی را با صاحبان سهام نفت
 اعلام کرد دولت جناب آقای علامه توانستند حکومت
 نظامی غیر قانونی را در شهر تهران اعلام کنند ولی مردم
 تهران و ایران بیدار تر از آنند که فریب این صحنه
 پردازیها و زمینه سازیها بیزه و مبتل را بخورند -
 مردم ایران بخوبی میدانند که حکومت نظامی از ترور
 و گرفتن حق ملت جلوگیری نمیکند - اگر کسی
 حاضر شد برای رهاندن ملت از شر همار غیظ ناک
 جان شیرین خود را در کف دست بگذارد و فدا نماید
 مسلماً یک چنین شخصی از حکومت نظامی باکی نخواهد
 داشت - البته دولت آقای علامه این حقیقت را خوب
 میدانند که حکومت نظامی از قتل های سیاسی که منشاء
 و مآخذ آن مصیبت مردم میباشد جلوگیری نمیتواند بکنند
 بعلاوه اصولاً قتل نفس از وقایعی است که در همه جای
 دنیا اتفاق می افتد مگر برای یک چنین اتفاقاتی که هر
 روز ممکن است بیافتد کسی حکومت نظامی اعلان نمیکند مگر
 بین قتل رزم آرا و دکتر زنگنه و قتل های دیگری که
 واقع می شود از حیث رسیدگی و تعقیب تفاوتی است -
 سوء قصد نسبت به آقای دکتر زنگنه و حتی آقای
 رزم آرا هم از همین گونه وقایع است که بهین وجه
 از حیث تعقیب مظنونین و مجرمین با قتل های دیگر که
 بوقوع میبوند تفاوتی ندارد و ابداً مجوز و دلیل برای
 برقراری حکومت نظامی نشود قانون حکومت نظامی
 که تقریباً در چهل سال پیش تصویب مجلس رسید برای
 حفظ مشروطیت در مقابل مستبدین و جلوگیری از
 قیام آنها بر ضد ملت و رژیم مشروطیت ایران بوده این
 قانون برای این وضع شده است که دولت مشروطه ایران
 بتواند قیام سالار الدوله ها و محمد علی میرزا هارا بر
 علیه مشروطیت فرو نشاند - این قانون برای این وضع
 نشده که امروز حکومت ایران آنرا در کشمکش و
 نبردی که با ملت ایران مدتی است شروع کرده و با

بر علیه کارگرانی که حق خود را مطالبه می کنند مورد
 استفاده قرار دهند قانون حکومت نظامی برای این
 وضع نشده بود در یک موقعی که ملت ایران بلند ترین و
 محکم ترین قلمهای خود را در راه باره کردن زنجیرهای
 استعمار و استعمار و برقراری حاکمیت و استقلال سیاسی
 و اقتصادی واقعی خود برداشته است و این تصمیم
 تاریخی و نجات دهنده باید در این دو ماه مرحله اجرائی
 خود را بیسایه یک دولتی نیاید و برای خفه کردن
 صدای مردم و شکستن قلمها از این قانون بر علیه ملت
 ایران و رژیم مشروطیت سوء استفاده نماید هر کس
 خیال بکند باین وسایل می تواند ملت ایران را از
 گرفتن حق خود محروم سازد (حاجتی) دشمن شاد گردید
 آقای علامه (اولمه) از گلوی مردم بیرون بکشید و بگذار
 ثروت ملی مادر دست بیگانگان باقی بماند تا سائل راحتی
 کاخ نشینان یک چند روزی بیشتر فراهم شود خیال
 باطلی کرده است احتصاب کارگران و پانزده روزم آرا
 و یا کلوله ای که بطرف دکتر زنگنه رهشاد هیچ وجه
 نمی توانست مجوزی برای برقراری حکومت نظامی
 بشود -
 این دو نفر ویا کمیانی نفت حکومت مشروطه
 ایران نبودند که یا قیام بر علیه آنها یا مطالبه حق
 کارگران از آنها مخالفت با حکومت و دولت مشروطه
 ایران تعبیر و تلقی شود دولتی که متجاوز از (۱۵)
 روز است از مقررات حکومت نظامی سوء استفاده
 کرده اند بمن بگوئید کدام توطئه و قیام دامنه دار را بر
 علیه رژیم مشروطیت ایران کشف کرده اند بمن
 بفرمائید کدام شورش و انقلاب و قیام عمومی در حال
 تکوین و بیدایش بوده است که موجب شود مردم را
 تسلیم حال شهربانی و حکومت نظامی بنمایند بمن
 بگوئید که بر علیه رژیم مشروطیت ایران توطئه ای بر-
 پا هست -
 آقای نخست وزیر جنابایی که مردم بجز دنیا
 دیده ای و عقیده باید تشخیص داده باشید که بر علیه مشروطیت
 ایران بر علیه حکومت قانون و قانون اساسی ایران
 از چندین پیش مقاصد و نیاتی اعمال میشود هدم
 رعایت سنت پارلمانی رأی تمایل و تحویل دولت های
 فرمایشی بر مملکت و بازاری در نگاهداری اینگونه
 دولتها و طرفداری از کسانی که بیشتر بهتر بتوانند
 بر علیه آزادی حق مردم اقدام و قیام نمایند و تشکیل
 مجلس مؤسسان قلابی برای گرفتن اختیار انحلال
 مجلسین و تعطیل مشروطیت و کوشش در گرفتن
 حق و ترموداخله مستقیم در کارهای دولت و در دست
 گرفتن سیاست خارجی کشور و بخود راه دادن اشخاص
 مشکوک و بطور خلاصه سعی در ایجاد حکومت فردی
 و دیکتاتوری و تجاوز و تخلف از روح و مفاد قانون
 اساسی تمام اینها مقاصد و نیاتی میباشد که مشروطیت
 ایران را در خطر بزرگی قرار داده است - امروز
 ملت بیدار ایران دیگر حاضر نیست زیر بار حکومت
 های فردی رود - هنوز مردم دنیا بدبختیها و فلاکت
 ها و نا کامیائی را که حکومت های دیکتاتوری و فردی
 هیتلر ها و موسولینها برای ملت های خودشان فراهم
 نمودند فراموش نکرده اند هنوز مردم ایران خاطره
 های وحشت انگیز و زور گزین خط حکومت بیست ساله که
 ایران را بوضع کنونی و روز سیاه انداخت فراموش

نموده اند امروز دیگر میلیونها نوع بشر حاضر نمی
 شوند مقدرات خود را در کف بکشور برای وفکر یک
 نیر بسیارند - حکومت کردن بر یک ملت ناراضی و سوسی
 در تعیل فکر و رای فردی بر یک ملت (۱۸)
 میلیونی بیدار و نکته سنج ها فلان نیست و موجب همین تشنجات
 میشود - اگر رزم آرا با رای اعتماد دستوری و سفارشی
 در مستند نخست وزیری باقی نیماند اگر دکتر زنگنه بر
 خلاف تمایل مردم در کابینه تعیل نباشد چه بسا امروز
 از نعمت حیات محروم نبودند - باید منشاء و سرچشمه
 این وضع را مطلوب راجع و جستجو کرد و آنهم در کشمکش
 حقیقه ایست که بین مردم و طالبین طرفداران حکومت
 فردی درگیر است سولی دولت آقای علامه آقای سرتیپ حاجازی
 آنروز در لشکر امروزی که میگویی مورد توجه اعلی حضرت
 است (ناصر ذوالفقاری - بسیار مرد شریفی است) و
 ظاهراً در دوران فرمانداری نظامی خود در
 خوزستان خوب انجام وظیفه کرده است بریاست شهربانی
 منصوب نمودند احساس میشد که فکر برقراری حکومت
 نظامی در تهران در دماغ دستگاه حکومت زود به
 نتیجه میرسد هنوز این دولت تشکیل نشده بود و مجلس
 هم معرفی نشده بود که حکومت نظامی را در تهران
 اعلان نمودند تنها چند ساعت بعد از آنکه این مژده
 را رادیوی لندن در دنیا پخش نمود - البته اعلان
 حکومت نظامی در تهران برای تکمیل پیرونده بین-
 المللی افشاش و هرج مرج ایران و هم چنین برای ریختن
 در خانه های مردم در دل شب و برداشتن لعاف از
 روی زندهای مردم و بزندان انداختن همه کنعری و
 توقیف روزنامه ها و ایجاد ترور پستی در شهر و پاک
 کردن خورده حسابها و تجاوز به حقوق مردم خیلی
 مفید بود هر قدر این جمله خیلی بر از شجاعت و رشادت
 دولت بر علیه روح تیرد و مصیبتی که جناب آقای علامه
 به پیروی از نیات غیر شخصی برای مردم ایران قابل
 شدید یک عقب نشینی مشمشمانه ای هم خیلی زود در دنبال
 داشت - حکومت نظامی در تهران مرحوم شد ولی
 در محل نشو و نما ی اصلی خود که خوزستان است
 هنوز باقی است و برای خفه کردن صدای کارگران
 و فراهم نمودن موجبات حمله هشایر بکارگران بی-
 فایده نیست آن دفعه هم همینطور شد من نیانم این
 رسم گماشتن افسران ارتش بریاست شهربانی مملکت
 بجه ملت مدتی است متداول شده اگر واقفا در همه
 جای دنیا رؤسای شهربانی از افسران ارتش انتخاب
 میشوند بیاید و شهربانی ایران را هم بیکاره جزو
 تشکیلات ارتش بکنند تا مردم تکلیف خودشان را
 بدانند - اگر سابق بر این شهربانی و ژاندارمری از
 ارتش مجزا و جزو وزارت کشور بودند روی یک
 مصلحتی بود - مصلحت مملکت در این است که ارتش
 و ژاندارمری و شهربانی سه قوه مجزا و از هم
 تفکیک باشند - چه مانعی دارد که از افسران لایق
 و شایسته شهربانی بریاست این اداره مهم بگمارد یا
 یک نفر از مأمورین شایسته عالی رتبه کشوری را در
 رأس این اداره بگمارد و یکی دو نفر از افسران خوب
 شهربانی را معاون بکنند -
 اعلان حکومت نظامی در تهران و خوزستان برخلاف
 قانون است تمام عملیاتی که باستناد اعلان حکومت نظامی
 انجام شده غیر قانونی است (سفری) - مجلس دولت داده
 است) مال طهران را هم میگویند و در کنگره

قابل تعقیب هستند تمام اشخاصیکه در اثر این اعلان
 توقیف شده اند باید فوراً آزاد شوند تمام روزنامه هائیکه
 توقیف شده اند باید از توقیف خارج شوند تمام کسانیکه
 بهر نحوی از انحاء مورد مزاحمت حکومت نظامی
 واقع شده اند باید نسبت بأمورین و متصدیان مربوطه
 اقدام دعوی جزائی بنمایند و اعلام جرم کنند من از
 جناب آقای وزیر دادگستری خواهش میکنم و انتظار
 دارم ترتیبی بدهند که مقامات صالحه وزارت دادگستری
 و قضائی باین جرائم رسیدگی بکنند (صفائی) خودشان
 شرکت داشتند در اعلام حکومت نظامی) بقراریکه
 شایع است در زمان نخست وزیری آقای رزم آرا نقشه
 یک کودتا و یک عمل شدید طراحی شده بوده است
 گفته میشود قرائین و آثاری هم از این توطئه و نقشه
 در دست است این موضوع باید مورد رسیدگی جدی
 واقع شود جناب آقای علامه اگر روح تیرد و مصیبتی
 در کار باشد باید آنرا در دستگاه دولت جستجو نمود
 موضوع کمبود اسکناس و عدم پرداخت حقوق هم با
 این نقشه و طرح شاید بستگی داشته باشد باین قسمت هم
 باید رسیدگی کامل بشود دولت جناب آقای علامه
 دولتی نیست که موضوع اشکال ساختگی اسکناس و کسر
 بودجه ضمنی و عدمی دولت را مطابق مصالح مردم
 این کشور حل نماید. بالاخره این دولت از این اشکالات
 همان نتیجه را خواهد گرفت که کمیانی نفت مهتها انتظار

آنرا دارد خود دولت بطور ضمنی اذعان دارند که
 اسکناسها جمع آوری شده است موشها برده اند موشهای
 همین کسر بودجه هنگفت دانست و فهمیده و صدی چندین
 سال دولتهای ایران هم چیزی نیست که کسی نداند
 منظور از این مقدمات آنستکه اولاد دولت و ملت ایران
 چنان گرفتار بد بختیها و اشکالات مالی و اقتصادی
 باشند که نتوانند از حقوق خود دفاع و جلوی بیماگری
 آنها را که برای دولار و مواد نفتی ایران چکرشان
 لک زده است بگیرد تا با انتشار اسکناس بیش
 از پیش وسائل انحراف مستخدمین دولت و فقر اقتصادی
 مردم ایران و تفرقی ارزهای کمیانی نفت
 و بالتجیه نفع کمیانی نفت را فراهم نمایند - وجود
 کنترل ارز و داشتن نرخ طبعاً از کنترل قهری لیره
 جلوگیری خواهد کرد و مأمورین دولت خواهند توانست
 با بالانگه داشتن قیمت لیره خدمت بزرگی به کمیانی
 و گرانی زندگی مردم ایران که آنهم کمال مطلوب
 این کمیانی است بنمایند - اوضاع اقتصادی ما بقدری
 رونق گرفته و فعالیت اقتصادی چنان در مملکت بالا
 گرفته است که این اسکناسهایی که در جریان است و
 بیشتر آنها را موشها برده و خورده اند برای مقابله
 با این رونق خیره کننده کافی نیست در تمام دوره
 بیست ساله که در اثر امنیت ظاهری وضع اقتصادی
 ایران بررانباز امروز بهتر بود کمبود اسکناس معسوسی
 نشد ولی امروز ملت ایران بقدری یول دار و متوسل
 شده است که ۷۸۰ میلیون تومان اسکناس در جریان
 برایش کافی نیست این است استدلال و طرز فکر این
 دولت دوستگاهی که دانست و فهمیده یا ندانست و فهمیده
 بالاخره در همان خط سیر و راهی را که نقشه ماهرانه
 از ما بهتران از مدتها پیش ترسیم نموده و خواهی
 نخواهی باید در آن طی طریق نماید سیر خواهد
 نمود کو آن شهادت که چاقوی برنده جراحی بوده
 دولت را بدست بگیرد ؟ (جمال امامی) - آقای نریمان
 خوب بود با آقای دکتر مصدق قبلاً توافق میکردید
 بعد این صحبتها را میفرمودید) و بدون ترس و ملاحظه
 خرجهای زائد را حذف کند - کو آن احساسات
 خدمتگزاری صادقانه به مملکت و مملکت که جرات کنند نرخ
 لیره را تنزل دهند و بگذارند بازار آزاد و عرضه و
 تقاضا نرخ حقیقی این بلای ایران را تعیین نماید و
 مشکل دولت و اسکناس را حل کند (صفائی) - بسیار
 خوب بود (ممدل) - آقای نریمان این نطق هیچ شبیه
 نطق شما نبود
 (هاتمین موقع دستور جلسه بعد ختم جلسه)
 رئیس - چون وقت گذشته جلسه را ختم
 میکنیم جلسه آینده روز سه شنبه خواهش میکنم آقایان
 اول وقت تشریف بیاورند (یک نفر از نمایندگان کان - ساعت ۹)
 دستور هم برنامه دولت
 (مجلس یک ساعت ده دقیقه بعد از ظهر ختم شد)
 رئیس مجلس شورای ملی رضا حکمت